

Տարեկան գին 5 ռուբլ, կէս տարեկան 3 ռուբլ:

Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատանը, պ. Մատուրեանի և Արասխանեանի խանութում:

Օտարաբաղադրացիք դիմում են ուղղակի
Тифлис. Редакция „Мшакъ“

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(բացի կիրակի և տոն օրերից):

Յայտարարութիւնները ընդունվում են ա մեն լեղ ու զի:

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
խաբանչիւր բառին 2 կոպէկ:

ՄՇԱԿ

ՄՇԱԿ

Լրագրի ԿԵՍ ՏԱՐԱՎԱՅ Բաժանորդութեան
գինը, յուլիսի 1-ից մինչև դեկտեմբերի 31
1876 թ-ի 3 ՐՈՒԲԼ է: Գրվել կարելի է
„ՄՇԱԿ“ խմբագրատան մէջ, պ. ՄԱՏՈՒՐԵԱՆԻ
ԲԱՅԱՆԻ և ՆՈՅԻՍԵԱՆԻ պ. ԱՐԱՍԽԱՆԵԱՆԻ խա-
նութում:

Խմբագրութիւնը խնդրում է նոցա, որը
դեռ չեն վճարել „ՄՇԱԿ“ ներկայ տարվայ
ԲԱՅԱՆՈՐԴԱՎԱՅԻՆԸ, շուտով հասցնել նրան
խմբագրութեանը:

Հասցէ՝ Тифлис, редакция армянск. га-
зеты „Мшакъ“.

ԲՈՂԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Օտար լրագրութիւնը մեր մասին. — Ներ-
քին տեսութիւնը Պաշտօնական հաղորդու-
թիւնը Նամակ խմբագրելու: Ներքին լրագրութիւնը
տաքին տեսութիւնը: Թիֆլիսի հայերի դը-
րութիւնը: Պատերազմական ընկեր: Կ. Պօլսի
հայոց լրագրութիւնը: Նամակ խմբագրելու: Խառն
լրագրութիւնը: Յայտարարութիւններ: Բանասիրա-
կան: Կղերական հարստահարութիւն:

ՕՏԱՐ ԼՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ ՄԵՐ ՄԱՍԻՆ

Ամենք լսել են թէ ինչ հրեշաւոր, սար-
սափելի յիմար լուրեր էր հաղորդել Կով-
կասի վրա Կ. Պօլսի հայ-տաճկական լրագիր-
ներից մինը. — իբր թէ Կովկասում ապրա-
տ ա մ ր ու լ թ իւ Ն կայ, իբր թէ հայերը,
վրացիները և ուրա զօրքի մի մասը միասնաբար
ապստամբվեցան ուստայ կառավարութեան
դէմ, իբր թէ Կովկասը կամենում է անկախ
լինել Ռուսաստանից, և այլ սորա նման

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՎԵՐԱԿԱՆ ՀԱՐՍՏԱՀԱՐՈՒԹԻՒՆ

Մայիսի 15-ին ներկա 1876 թ-ի Գաղութի աղ-
գային-հոգևոր Արամեան դպրոցի հոգաբարձու-
թիւնը ուղղեց Նորին Վեհափառութեան,
Կաթողիկոսի ամենայն հայոց հետեւալ աղերսը,
ստորագրութեամբ նախագահի, Ազգեպատ արքե-
պիսկոպոսի և բոլոր հոգաբարձուների:

Ահա աղերսը.
Մայր Աթոռի Գահակալութիւնը, սկսեալ 1867
թուից, հայկական կեանքի մէջ սկիզբն է դնում
մի նոր և փառաւոր դարեջջանի, երբ ուսումը,
գիտութիւնը և հայաստանեայց սուրբ եկեղեցւոյ
բարեկարգութիւնը աւելի փայլ և պայծառու-
թիւն ստացաւ: Լուսաւորութեան այդ նոր դա-
րեջջանը սկսվեցաւ այն օրից, երբ սուրբ Լուսա-
ւորչի Աթոռը ձեռք Վեհափառութեան վիճակվելու
բաղին ունեցաւ:

Վեհափառութիւնը, քաջ ծանօթ լինելով ժա-
մանակի ողբուն և նորա պահանջներին, գիտելով
թէ մի մտաւորապէս ընկած ազգի վերակենդանու-
թիւնը կայանում է միմիայն նորա կրթութեան
և լուսաւորութեան մէջ, — ամենայն ջանք ի գործ
դրեց հիմնել Մայր Աթոռի կեդրոնում ի մաս-
տ ու լ թ իւ Ն մի տաճար, մի հոգակալ ձեւարան,
որտեղից պէտք է սփռուեն լուսաւորութեան ճա-
ռագայթները դէպի ամեն կողմեր, ուր կան և ապ-
րում են հայեր. — Կա հակայական մի գործ է, որի

աներեւակայելի յիմար, արաքական առանքեր...

Ամբողջ եւրօպական լրագրութիւնը ար-
տադրեց այդ լուրերը, իրանից աւելացնելով
հաղորդված լուրերից էլ յիմար դատողու-
թիւններ...

Ինչ է առիթ տուել լրագիրներին այդ
յիմար, անտեղի լուրերի հաղորդելուն:

Եթէ այն անշուն շարժումն էր որ մի
քանի շաբաթ առաջ յայտնվեցաւ Մինդրե-
ւիայում, և որ յարուցված էր մի կարեւորա-
տիւրը և նրա շինականների անորոշ անտե-
սական յարաբերութիւնների պատճառով, —
այն ժամանակ պէտք է ասենք որ եւրօպական
լրագրութիւնը լուրից ուղտ էր շինել...

Բայց ի՞նչ է պատճառը որ Կ. Պօլսի յիմար
լրագրութիւնը միջոց ունի այդ տեսակ սուս
լուրեր տարածել և մոլորեցնել ամբողջ եւ-
րօպական հասարակական կարծիքը...

Մեր կարծիքով մեր տեղական կառավա-
րութիւնը այդ տեսակ վիպականներին կարող
էր առաջն առնել:

Մի ֆրանսիական լրագիր ասում է իրան
արդարացիները համար և երեւի սաստիկ ա-
մաշելով իր հաղորդած հրեշաւոր լուրերից՝
„Թէն Կովկասի մէջ այն աստիճան ընդարձակ
ապստամբութիւն չը կար, ինչպէս որ հաղոր-
դած ենք, բայց այնու ամենայնիւ կար մի
շարժում Մենդրեւիայում, որ ոչինչ քաղա-
քական նշանակութիւն չունէր, այլ միայն
կարուստեղների և շինականների միմեանց
մէջ անտեսական անորոշ յարաբերութիւն-
ների ծնունդ էր:“

Ուրեմն եթէ մեր տեղական կառավարու-
թիւնը Մենդրեւիայի շարժումը յայտնվելուն
պէս, իսկոյն այդ մասին ճիշդ և պաշտօնա-
կան տեղեկութիւն հաղորդէր տեղական լրա-
գրութեանը և լրագրութիւնը միջոց ունենար
դատողութիւն անել այդ բուն տեսական

երեւոյթի վրա, այդ անցքը տեղի չէր տայ
եւրօպական լրագրութեան այն հրեշաւոր
լուրերի տարածմանը:

Որքան աւելի միջոց կը տրվի մեր տեղական
լրագրութեանը, լուրեր հաղորդելու, որքան
աւելի միջոց կը տրվի մեզ դատողութիւն
անել մեր ներքին, անտեսական երեւոյթների
վրա, — այնքան հաղել կը պատահին այդ
տեսակ այլանդակ երեւոյթներ, ինչպէս եւրօ-
պական լրագրութիւնից տարածված այն
անամօթ բամբասանքները Կովկասի կառավա-
րութեան վրա: Ունենալով կատարեալ աղա-
տութիւն լուրեր հաղորդելու, անտեսական,
կառավարչական, ներքին, տեղական երեւոյթ-
ներ և օգուտներ քննադատելու, մենք միջոց
կունենանք կառավարութեան պաշտպան դա-
նալ օտարերկրեայ անամօթ քաղաքական հնա-
րազրուութեան դէմ...

Այդ բաւական չէ: Գուցէ և իրանք շար-
ժումները, որոնք բուն տեսական տարա-
ձայնութիւններից ծագած երեւոյթներ են,
ինչպէս նորերումն եղած Մենդրեւիայի շար-
ժումը և այժմ պատահած Վանսէթի ապրա-
տամբութիւնը տեղի չէին ունենայ, եթէ տե-
ղական լրագրութեանը միջոց տրվի նախապէս
քննադատել այս կամ այն տեսական երե-
ւոյթ մեր երկրում, այս կամ այն կարուս-
տեղիում անարդար յարաբերութիւնը իր շե-
նականների հետ, այս կամ այն գիւղի շինա-
կանների մոլորված հասկացողութիւնը իրանց
պարտաւորութիւնների և իրաւունքների մա-
սին, վերջապէս այս կամ այն գեղջուհիների ժո-
ղովրդի հետ անմիջական յարաբերութիւն ու-
նեցող և շատ անգամ ժողովրդի հետ անխորձ
և անշնորհ կերպով վարվող տեղական վար-
չութեանը ստորադրեալ աստիճանաւորներին...

Որքան մեր տեղական լրագրութիւնը ա-
ւելի ազատութիւն կունենայ այդ տեսակ

հոգաբարձութիւնը այժմ մեծ տաղանդով մէջ է,
մտածելով, թէ դպրոցի մայր դուռնին ամ ըստ
ամէ պակելով, վերջապէս կը սպառվի, և այնու-
հետև ուսումնարանը փակուելու վիճակի պէտք
է ենթարկուի:

Ուրիշ աղբիւրներ չը կան արդիւնքի համար և
կրկին քաղաքի բարերար անձանց նուիրապետու-
թեանը զիմի՜ չէ կարելի, որովհետև նոցա իւրա-
քանիւրեք իւր կարողութեան համեմատ, որպէս
Վեհափառութեանը յայտնի է, սկզբանէն մի նշա-
նաւոր դուռնի նուիրած են: Մանաւանդ որպէս
մտածելու է, որ իրարաց ուսումնարան ևս պիտի
հիմնուի, դարձեալ ծանրութիւնը նոյն բարերար
անձանց վերա ընկնելու է, որոց թիւը դժբաղդա-
բար շատ փոքր է: Աշակերտները, վերա նորանոր
վճարներ նշանակել անհնար է, որովհետև փոքր
ինչ զգալի ծանրութիւնը կը ստիպեցնէ նոցա աղ-
քած ծնողներին մեր դպրոցէն դուրս հանել իւ-
րեանց որդիքը և բողբոջականների վարձատուելը
յանձնել, ուր ամեն ինչ ձրի է:

Գաղթի մի պայտիսի անմիջական ներթական
դրութիւնը անշուշտ ձեռք Վեհափառութեան բաղ-
մանամ ուղարկութիւնը իւր վերա դարձնելու
բաղին պէտք է ունենայ, որովհետև Պարսկաս-
տանի փոքրամիւս հայերը որպէս կորուսեալ ոչ-
խանրն արթուն Հովուապետի կարեկցութեանը
աւելի շատ կարօտութիւն ունեն: Որպէս վասն դը-
պրոցի հոգաբարձութիւնը վստահանում է խոնար-
հաբար խնդրել, որ ձեռք Վեհափառութիւնը բա-
րեհաճի Արքայապետին մի քանի մասնաւոր վան-
քական և Աթոռային մուտքերը տեղային հայերի
պիտոյից համար գործադրել, յատկացնելով նորանց
Գաղթի մի պայտիսի դպրոցին:

Յիշեալ վանքական և Աթոռային մուտքերը,
որոց մասին դպրոցի հոգաբարձութիւնը, իբրև
տեղային ժողովրդի ներկայացուցիչը, խնդրում է
ձեռք Վեհափառութիւնից, հետեւեալն են. 1. Գա-

ղթականներում ձայն տալ այնքան սակաւ
կը պատահին և վերջապէս անհնարին կը
լինեն թէ Կ. Պօլսի, թէ Եւրօպայի լրագրու-
թեան անամօթ բամբասանքները մեր մասին:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՊԱՇՏՈՆԱԿԱՆ ՀԱՂՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

Չորեքշաբթի օրը, օգոստոսի 4-ին նորին
պայծառութիւն, ֆոխարբայի Օղեսիանը ստա-
ցաւ Քուրթայիսի նահանգական վարչութիւնից
տիրալի լուր որ Ազատ Սփանսէթի գիւղերից
մինի մէջ, այն է Խալիկի գիւղում, երբ հա-
սաւ այնտեղ 100 մարդուց բաղկացած զե-
նուորականների մի խումբ, առաջնորդութեամբ
Լէշոււմի գաւառապետի, որպէս զե կարանա-
ւորէ այնտեղ թաղ կացած մի քանի յաւ-
ցաւորներ, բնակիչները հրաժարվեցան տալ
յանցաւորներին և ընդլիմարութիւն արին
զօրքին, հրացաններ արձակելով զօրքի վրա
իրանց տների բուրգերից, որոնցով շրջապա-
րված են գրեթէ ամեն գաղթիները այդ վայ-
րենի և դժուար մատչելի երկրում: Սկսված
կռուի մէջ սպանվեցան զենուորականների խմբի
զինաւորը, մայր լէշոււմ և երկու սուրսամներ,
և վերաւորվեցան Վանսէթի պիտոյով իշ-
խան Միկելաձէ և Գ սուրսամներ: Անուհետև
զենուորականները վեր առան բուրգերից մինը,
որտեղ և մնացին մինչև գիշերը: Այդ ժա-
մանակամիջոցին, ինչպէս կարելի է եղբայրա-
կել դեռ ևս շատ կարճատև տեղեկութիւն-
ները, մասնութեամբ սպանվեցան գաւա-
ռապետ Գրիգորիսի, զենուորական բժիշկ Բէշիկ
և բժշկի ծառայ: Նրանք է որ նոյնպէս
սպանվեցաւ անյայտացած թարգմանը գաւա-
ռական վարչութեան Բակրաձէ:

Գիշերը հասնելուն պէս զօրքը, Կվինիսաձէ
պորտլէիսի առաջնորդութեամբ, վեր առնելով
իր հետ բոլոր վերաւորվածներին, հեռացաւ
Բէշու գիւղը, որտեղ սովորաբար նա կանգնած
է լինում և նրան զինուորից տեղական մի-

խաղաղութ. Այդպէս եկամուտը. 2. Սուրբ Նախա-
վայի վանքի եկամուտի մնացորդից 100 ռուբլի.
3. Գաղթի մի կիկեղեցեայ սուրբ Աթոռի անուամբ
հաւաքուած գանձառուկարամբ:

Յուսով եմք, որ ձեռք Վեհափառութիւնը կը
յարգէ հոգաբարձութեան ամենախնայարժէք աղերսը,
որոյ վասն եմք և մնամք բարիխնայում Հովուա-
պետից օրհնութեանը և նորանցիկ կարօտ:

(Ստորագրութիւններ)

Պատասխան

Մենքդեռ Գաղթի մի և վիճակէն նիւ-
թական ունի օգուտ չը կայ և չը սպասուի ևս
ստանալ, նկատելով նոցա նիւթական վիճակը, սա-
կայն խիղճ է, որ էլ մի քանի կալուածքին
արդիւնք ևս ինքեանց վերադարձնել ունենան
և եթէ էլ միմիայն հեռացնեն աստի և անդի ունե-
ցած առաւել կամ նուազ արդիւնքը սրմին և նը-
մին թողու, ապա ինքն ինչով պիտի կառավա-
րուի:

Վ. Ե. Մանկուշի

Ընթերցող, դու կարցացիր այս աղերսը, որ ուղ-
ղած է Նորին Վեհափառութեան Կաթողիկոսին
ամենայն հայոց, դու տեսնո՞ւ այն կոտ լակնա-
կան պատառկանը, որ դարձած է դէպի խնդ-
րատուները:

Աղերսը կատարեալ աղ էր և է, այս բառի բուն
նշանակութեամբ, նորա մէջ չը կան փաստեր՝ ա-
պացոյցներ, որ հաստատուած են ինչորոշութիւն
լուսնի, խաչատաճաճուկ գովաւաններ, լաց և խը-
տասութիւն: Այսպիսի աղերսը ուղղուած են միայն
ստորկաններ, որովհետև կարծուած են թէ այլ ոճով
իրանց տիրող սիրտ ամբողջ կարող չեն:

Պարսկաստանի հայը, դարբերով ստորկան
մէջ ճնշուած հայը՝ լաւ սովորած է յիշեալ ոճին,

Խմբագիր—հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐՇՐՈՒՆԻ